

Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту»

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної онлайн-конференції
(20 травня 2020 року)*

Харків – 2020

За загальною редакцією директора Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професора Р. Черновол-Ткаченко; заступника директора Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди, професора О. Мармази; завідувача кафедри наукових основ управління, доцента О. Гречаник.

Затверджено Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди Протокол № 3 від 12.06.2020

Редакційна колегія:

Т. Бережна – кандидат педагогічних наук, вчений секретар Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

О. Галус – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

В. Зелюк – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського;

З. Рябова – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, управління та адміністрування Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

О. Деменко – кандидат юридичних наук, доцент, директор Департаменту освіти Харківської міської ради, заслужений працівник освіти України, «Відмінник освіти України».

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції.

Модернізація управління в контексті вимог Закону України «Про освіту» : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції; [за заг. ред. проф. Р. Черновол-Ткаченко, проф. О. Мармази, доц. О. Гречаник]. Ч. 1. — Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. — 425 с.

ISBN 978-966-8196-21-8

Матеріали розкривають аспекти модернізації управління закладами освіти в контексті реалізації Закону України «Про освіту», підготовки сучасних керівних кадрів, менеджерів різних сфер господарювання. На теоретико-прикладному рівні схарактеризовано сучасні підходи до управління закладами освіти різних типів і педагогічними колективами цих закладів, визначено засоби розвитку професійної компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників, персоналу організацій і установ. Висвітлено питання самовдосконалення керівників ЗО і педагогів, розглянуто питання професійного й особистісного розвитку педагогічних кадрів.

Видання буде корисним для здобувачів освіти менеджерських спеціальностей, керівників закладів освіти різних типів, працівників системи освіти, у т.ч. підготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти.

ISBN 978-966-8196-21-8

© Р. Черновол-Ткаченко, О. Мармаза, О. Гречаник
© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
ІПКПМО, 2020

Голіздра Я. Д. <i>КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ Й ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ОРГАНІЗАЦІЇ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ</i>	74
Голобородько Є. В. <i>ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ</i>	81
Гончаренко О. О. <i>ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ</i>	85
Гречаник О. Є. <i>ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ</i>	89
Гречаннікова С. І. <i>КОНЦЕПТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ДИТИНСТВА СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА</i>	99
Григораш В. В. <i>КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ</i>	105
Дзюбенко Ю. Л. <i>ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ</i>	110
Дмитрів О. В. <i>УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ</i>	115
Дундич Д. М. <i>ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ</i>	118
Євдокимова А. Д. <i>ТЕХНОЛОГІЯ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ: СУТНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ</i>	122
Жернік В. В. <i>МОНІТОРИНГ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ</i>	126
Жуковіна Т. В. <i>РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ</i>	132
Заїка Т. С. <i>ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ</i>	135
Ілюхіна І. А. <i>ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ</i>	141

Список використаних джерел

1. Василенко Н. В. Професійна комунікативна компетентність фахівця: психолого-педагогічні аспекти мережевої комунікації. Харків, 2016. 112 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016> (дата звернення 28.02.2020).
3. Чеботарьова І. О. Структура комунікативної компетентності керівника ЗНЗ; порівняльний аналіз у вітчизняних та англомовних джерелах. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 48—49.
4. Druker P. Management: Tasks. Responsibilities. Practices. New York, 1985. P. 783, 787—788.

COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE HEAD OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION: THE ESSENCE OF THE CONCEPT

Grigorash V. V.

The article analyzes different approaches to the definition of «communicative competence». The ways of development of communicative competence of the head of the educational institution are outlined.

Key words: *communicative competence, head of educational institution.*

УДК 371. 14 (043)

ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Дзюбенко Ю. Л.

У статті розкрито погляди науковців на зміст і структуру інноваційної компетентності вчителя, яка розглядається як складова його професійної компетентності. З'ясовано, що інноваційна компетентність є системою, що включає спеціальні теоретичні знання з педагогічної інноватики та теорії інноваційної педагогічної діяльності, уміння ефективно застосовувати їх та практичні навички, що забезпечують здійснення педагогом усіх етапів інноваційної діяльності.

Ключові слова: *компетентність, інновації, професійна компетентність, інноваційна компетентність.*

Постановка проблеми. Глобальні зміни у системі загальної середньої освіти України на сучасному етапі вимагають нових підходів до управління закладами освіти. Зокрема, сучасні вимоги до школи потребують високої професійної компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Соціальні процеси, що відбуваються в державі, викликали нагальну потребу у професійно підготовлених спеціалістах, здатних ефективно працювати в сучасних умовах. Процеси гуманізації та демократизації суспільства потребують розвитку їх педагогічної майстерності та творчості, а також підвищення вимог щодо рівня управлінської культури керівників закладів освіти щодо розвитку професійної компетентності педагогів.

Проблема професійної та інноваційної компетентності працівників

привертає увагу багатьох вчених, адже вона пов'язана з великими якісними змінами, широкомасштабними інноваціями, що ми спостерігаємо у суспільстві, промисловості, економіці, міжнаціональних відносинах. Ще кілька десятиліть тому, людина протягом тривалого періоду використовувала певний набір знань, умінь та навичок, а на сьогодні швидкий та бурхливий розвиток науки і техніки, що супроводжується використанням у всіх сферах людської діяльності інформаційно-комунікаційних технологій, міграційні процеси вимагають формування у випускника закладу вищої освіти наявності не тільки набору певних знань, умінь і навичок, що є основою спеціальності, а й формування також професійно значущих якостей і здатностей особистості до самоосвіти, до навчання упродовж життя.

Відтак, управління розвитком інноваційної компетентності вчителя в світлі вимог Концепції «Нова українська школа» набуває все більшої актуальності

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійну компетентність досліджували такі вчені як В. Сластьонін, В. Петрук, О. Коваленко Є. Андрієнко, І. Назарова О. Асмолов та інші.

Проблемами інноваційної компетентності займалися такі дослідники як І. Зязюн, Н. Кічук, А. Маркова, І. Дичківська, А. Ігнатович, В. Сластьонін та інші.

Мета статті. Розкрити зміст і структуру інноваційної компетентності вчителя як складової його професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Модернізація освіти сьогодні означає, насамперед, її побудову на основі компетентності, що слугує кроком переходу від парадигми предметно-знаннєвої освіти до моделі формування цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, що належать до багатьох сфер культури і виконання багатьох соціальних ролей.

Компетентнісний підхід на сьогоднішній день вважається найбільш прогресивним, бо озброєна компетентностями особистість має не лише певний набір знань, умінь і навичок, але й легко оперує ними, застосовує в професійній діяльності й повсякденному житті. Так, Н. Кічук наголошує, що в освітніх системах економічно розвинених країн можливості компетентнісного підходу визнано незаперечними [4].

У педагогічній енциклопедії поняття компетентність визначається як таке, що містить у собі крім суто професійних знань, умінь і навичок, такі якості, як ініціатива, співробітництво, здатність працювати в групі, комунікативні здатності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати й використовувати інформацію.

За переконанням А. Маркової, професійно компетентною можна вважати таку роботу педагога, в якій оптимально поєднуються педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізується особистість педагога, досягаються кращі результати в навчанні й вихованні. Окрім того, науковець вважає, що рівень компетентності вчителя залежить від співвідношення професійних знань та умінь з одного боку, і професійних якостей – з іншого.

Як результат, складається цілісна картина професійної компетентності, яку можна покласти в основу вирішення багатьох практичних питань [5].

Таким чином, професійна компетентність – це інтегральна характеристика особистості, яка є результатом базової професійної підготовки та узагальнення практичного професійного та особистого, соціального та психологічного досвіду.

Не є виключенням й інноваційна компетентність, яку різні науковці також трактують по-різному.

Так, зокрема, вивчаючи питання впровадження інноваційних педагогічних технологій І. Дичківська звертається до наукової категорії «інноваційна компетентність», включаючи в це поняття так складові: система мотивації, знання, уміння, особисті якості педагога, що сприяють ефективності використання нових освітніх технологій у його роботі [1]. Мова, як бачимо, не йде про створення інновацій самим педагогом.

Досліджуючи психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників А. Ігнатович Трактую інноваційну компетентність як систему, до якої включає спеціальні теоретичні знання з педагогічної інноватики та теорії інноваційної педагогічної діяльності, уміння ефективно застосовувати їх та практичні навички [3].

На нашу думку, більш точним і таким, що враховує вимоги сьогодення, є розуміння інноваційної компетентності Л. Петриченко [6]. У своєму науковому дослідженні вона виходить з того, що інноваційна компетентність вчителя має забезпечувати здійснення педагогом усіх етапів інноваційної діяльності.

Наведені вище погляди окремих науковців на визначення змісту інноваційної компетентності вчителя не вичерпують всього різноманіття наукових досліджень даного феномену. Але основним є, як на нас, те, що як професійна компетентність так і компетентність інноваційна складаються зі знань, умінь, навичок спеціаліста. Що ж стосується сфери застосування цих знань, умінь і навичок, то нею для інноваційної компетентності є інноваційна діяльність педагога. Отже, інноваційну компетентність учителя слід розглядати як складову загальної професійної компетентності зі специфічною сферою застосування.

Інноваційна компетентність є системним утворенням, до компонентів якого разом з визначеними вище входять з точки зору діяльнісного підходу мета, завдання, форми, методи, результат інноваційної діяльності. Не можна, звичайно, розглядати інноваційну компетентність у розриві з її носієм. А, отже, до її структури слід додати й мотиви діяльності педагога.

О. Проценко та С. Юрочко провели ґрунтовний аналіз досліджень педагогічної інноватики, що дало їм можливість виявити найпоширеніші риси інноваційної компетентності педагога, до яких віднесено:

- особистісна орієнтація на оволодіння новим, готовність змінити спосіб поведінки, стиль мислення;
- суб'єктивність постановки цілей, досягнення цілей та самореалізація;
- чіткість роботи, усвідомлення важливості соціальних інновацій,

включення до соціальної творчості;

- відповідність компетенцій структурі інновацій;
- ефективність способів впровадження системи знань, навичок на всіх етапах інноваційного процесу, вміння творчо вирішувати професійні проблеми;
- цілісність набору компетенцій, що складають елемент інноваційних компетентностей як системного утворення;
- високий рівень професіоналізму, заснований на розумінні та вдосконаленні свого педагогічного досвіду [7].

Інноваційна компетентність вчителя сприяє реалізації ним у педагогічній діяльності оновлених функцій, таких як: гностична, прогностична, конструктивна та інші.

С. Дружилов, досліджуючи питання інноваційної компетентності педагога, приходить до висновку про те, що критеріями оцінки інноваційної компетентності вчителя можуть бути:

- індивідуальна готовність до прояву компетентності в стандартних і нестандартних ситуаціях;
- мотиваційно-ціннісне ставлення до інновацій;
- рівень адаптивності до нових соціальних умов і сучасним вимогам професії;
- володіння системою теоретичних і практичних знань, комплексом умінь;
- досвід прояву компетентності в реальних ситуаціях педагогічного процесу;
- здатність творчо вирішувати професійні завдання, володіння сучасними педагогічними технологіями;
- рівень усвідомленості педагогом своїх знань, умінь, навичок, можливостей, необхідних для кваліфікованого здійснення інноваційної діяльності;
- саморефлексія і корекція власної інноваційної діяльності [2].

Як зазначає С. Дружилов, професійну освіту можна розглядати як створення основи (передумов) для майбутньої професійної компетентності. Він виокремлює чотири етапи, що характеризують процес професійного становлення педагога: несвідому некомпетентність, свідому некомпетентність, свідому компетентність та несвідому компетентність, що відображає формування професійної компетентності. Критерієм є рівень усвідомлення готовності педагога до кваліфікованого здійснення професійної діяльності [2].

Зазначені особливості професійної компетентності педагога не можна розглядати ізольовано, оскільки вони інтегративні, цілісні та є результатом професійної підготовки та загального професійного досвіду.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Розвиток інноваційної компетентності педагога є довготривалим процесом. Він залежить від багатьох чинників, якими, зокрема, мають бути: прагнення до самовдосконалення, створення в закладі освіти інноваційного середовища,

включення педагогів в інноваційні процеси, розробляння в закладі освіти дієвої системи мотивації для вчителів, що беруть участь в інноваційній діяльності тощо. Таким чином, на рівень розвитку інноваційної компетентності вчителя впливають як внутрішні, так зовнішні фактори.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення практики управління розвитком інноваційної компетентності вчителя та складання програми розвитку цієї діяльності керівника в умовах закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. Київ, 2012. 352 с.
2. Дружилов С. А. Обучение и стадии профессиональной компетентности. *Непрерывное образование как условие развития творческой личности* : Сб. по материалам фестиваля педагогического творчества. Новокузнецк, 2001. С. 32—33.
3. Ігнатович О. М. Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників : монографія. Київ, 2009. 287 с.
4. Кічук В. Компетентність саморозвитку майбутнього фахівця: особистісно-орієнтовані технології формування у вищій школі. *Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки*. Вип. 12. Т.1. 2006. С. 80—87.
5. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва, 1996. 308 с.
6. Петриченко Л. О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіровоград. держ. пед. універ. імені Володимира Вінніченка. Кіровоград. 2007. 30 с
7. Проценко О., Юрочко С. Інноваційна компетентність педагога: зміст і структура. *Молодь і ринок*. 2015. №5 (124). С. 51—55. URL: file:///D:/user/downloads/Mir_2015_5_14.pdf (дата звернення: 13. 04.2020).

INNOVATIVE COMPETENCE OF A TEACHER AS A COMPONENT OF HIS PROFESSIONAL COMPETENCE

Dziubenko Y.L.

The article reveals the views of scientists on the content and structure of innovative competence of a teacher, which is considered as a component of his professional competence. It was found that innovative competence is a system that includes special theoretical knowledge of pedagogical innovation and theory of innovative pedagogical activities, the ability to effectively apply them and practical skills that ensure the implementation of the teacher of all stages of innovation.

Key words: competence, innovation, professional competence, innovation competence.